Control prin învăţare

Master ICAF, An 1 Sem 2

Lucian Buşoniu

RL pentru un robot-portar (TUDelft)

Învaţă să prindă mingea folosind camera video
Control la nivel fizic

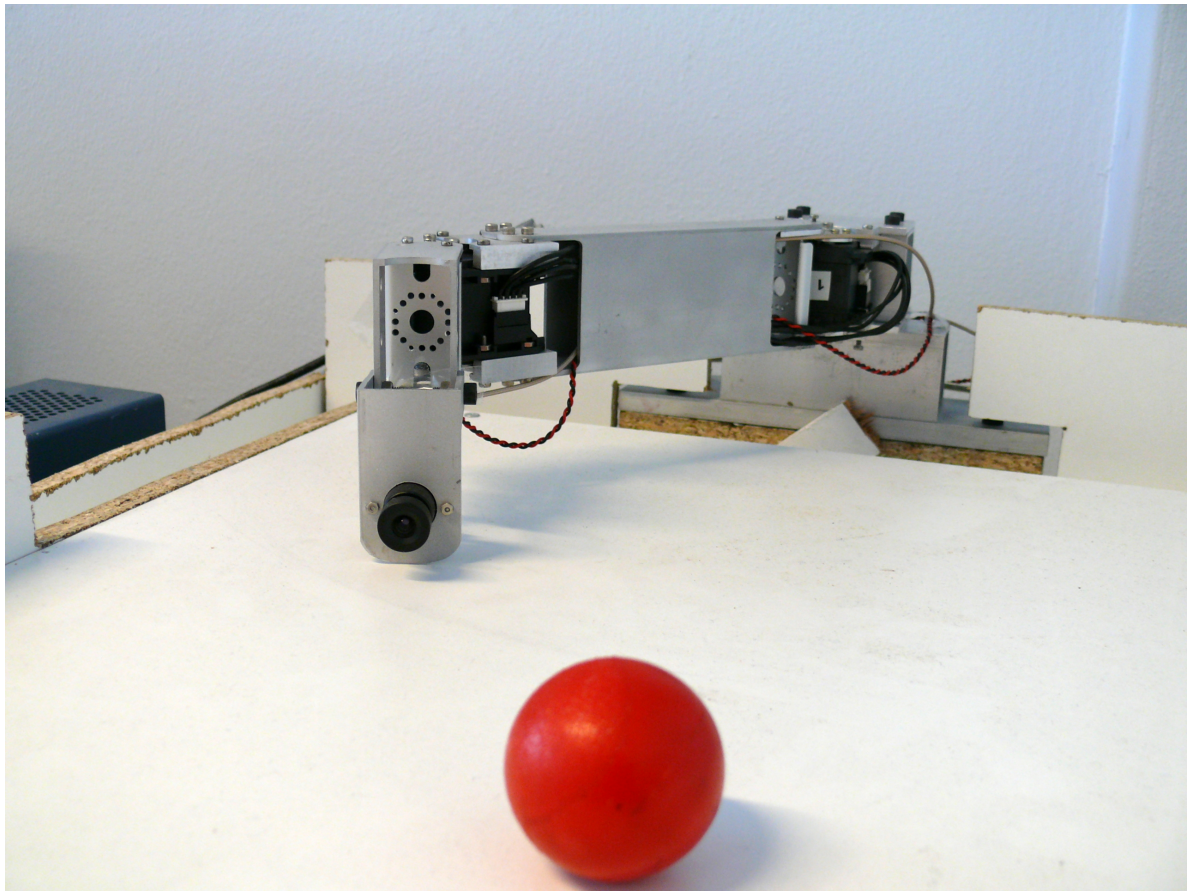

Planificarea pentru un robot domestic (UTCluj)

Robotul domestic se asigură că întrerupătoarele sunt oprite
Control la nivel înalt (acţiuni realizate de alte controlere la nivelul fizic)

Atari

Alte aplicaţii

Inteligenţa artificială, medicină, sisteme multiagent, economie etc.

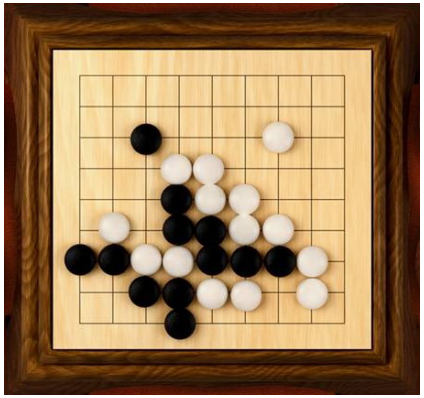

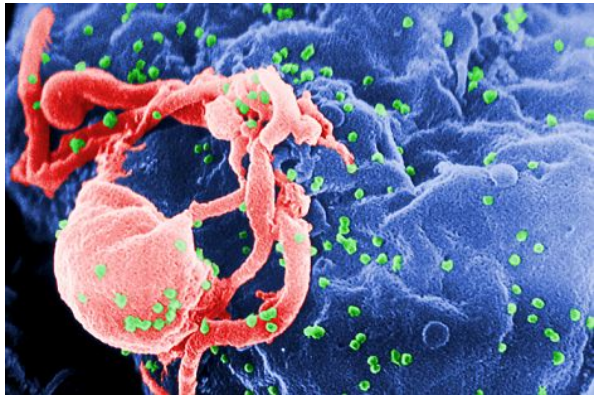

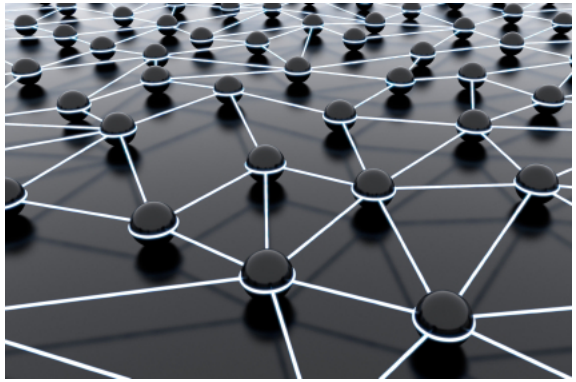

Conţinut

- **Curs 1: Problema de învăţare prin recompensă**
- Soluţia optimală
- Programarea dinamică exactă
- Învăţarea prin recompensă exactă
- Tehnici de aproximare
- Programarea dinamică cu aproximare
- Învăţarea prin recompensă cu aproximare

Partea I

Problema de învăţare prin recompensă

Conţinut curs 1

De ce învăţare?

Învăţarea identifică soluţii care:

1. nu pot fi proiectate în avans
   - problema prea complexă
     (ex. controlul sistemelor puternic neliniare)
   - problema incomplet cunoscută
     (ex. explorarea robotizată a spaţiului cosmic)
2. se îmbunătăţesc permanent
3. se adaptează unui mediu variabil în timp

Esenţial pentru orice sistem **inteligent**

Metode bazate pe model

Cursul va pune accent şi pe **metodele bazate pe model**:

- Stau la baza învăţării prin recompensă
  (ex. programarea dinamică)
- Sunt inspirate din învăţarea prin recompensă
  (ex. planificarea)
- Sunt utile separat de învăţare, când avem modelul,
  fiindcă tratează probleme complexe (ex. neliniare)

Principiul RL

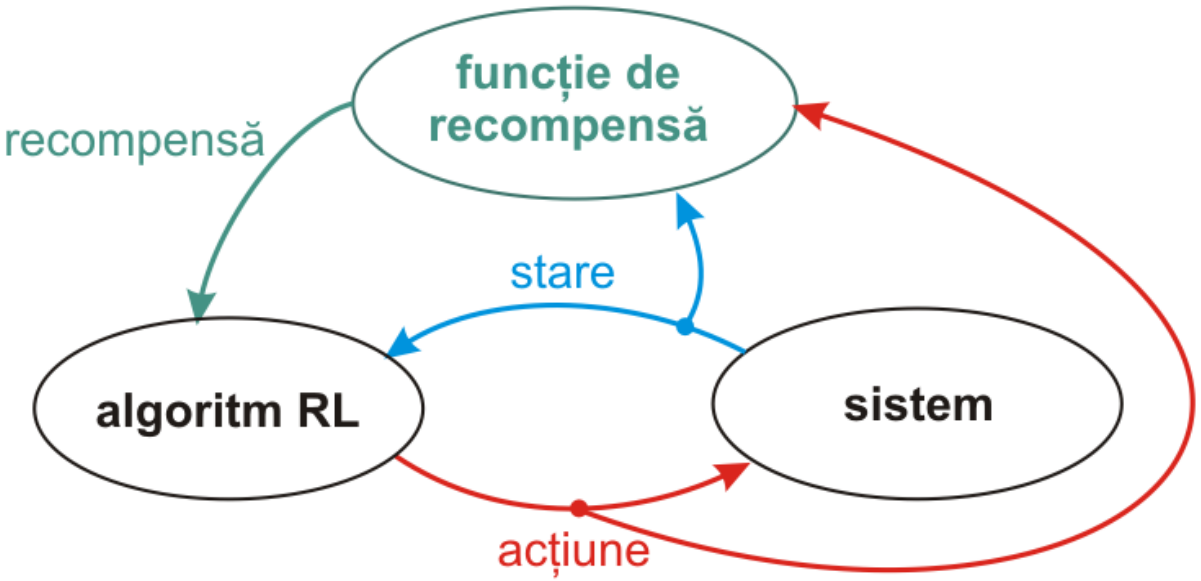

- Interacţiune cu un sistem prin stări şi acţiuni
- Feedback despre performanţă în forma recompensei
- Inspirată din învăţarea umană şi animală

Exemplu: braţ robotic

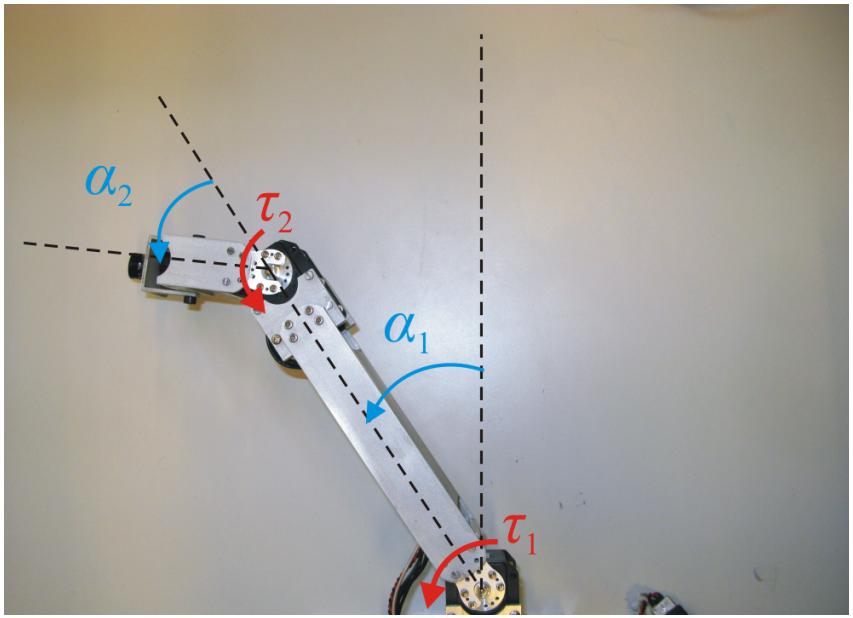

- Stări: unghiuri, viteze unghiulare
- Acţiuni: voltaj (sau cuplu) motoare
- Recompense: ex., pentru atingerea unei configuraţii, recompensele cresc cu scăderea distanţei până la configuraţie

Exemplu: robot domestic

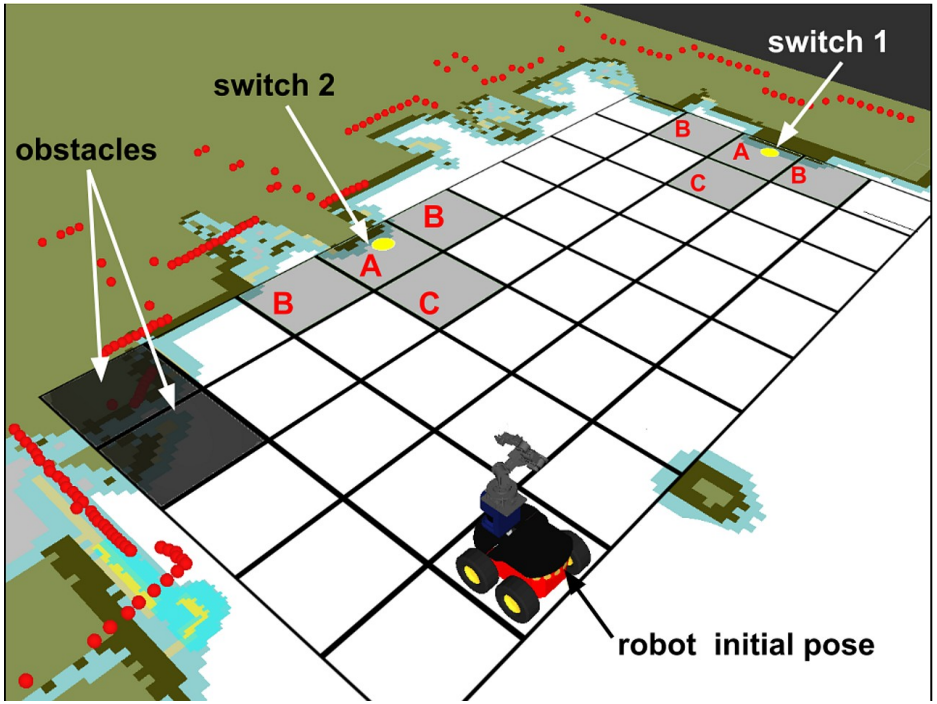

- Stări: coordonate pe grid, stările întrerupătoarelor
- Acţiuni: mişcări NSEV, comutare întrerupător
- Recompense: când un întrerupător pornit este oprit (şi penalizare când unul oprit este pornit!)

Exemplu de **abstractizare**: problema rezolvată la nivel înalt, acţiunile efectuate de către controlere la nivelul fizic

Exact vs. aproximat; Determinist vs. stohastic

- **Cursurile 1–4: metode exacte** – stări şi acţiuni discrete cu un număr mic de valori
  - pas intermediar, necesar pentru a înţelege problema mai dificilă cu aproximare
  - util şi separat, dacă problema poate fi abstractizată într-una discretă la nivel înalt
- Cursurile 5–8: metode cu aproximare – stări şi acţiuni discrete cu multe valori, sau continue

Sistemul se poate comporta:

- Determinist – răspunde la aceeaşi acţiune în acelaşi fel
- Stohastic

Un exemplu simplu: robot menajer

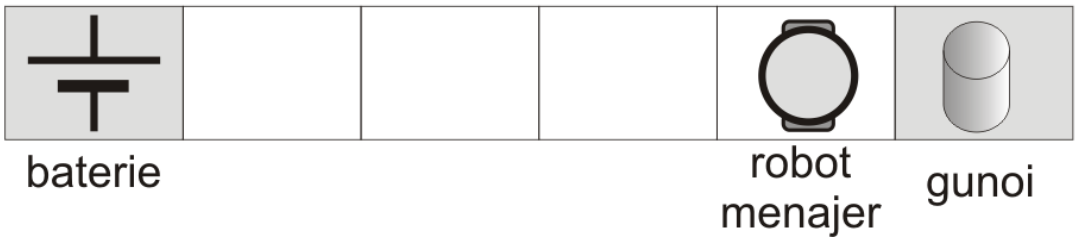

- Robot menajer într-o lume 1-D
- Colectează gunoi (recompensă $+5$) sau baterie (recompensă $+1$)
- După ce un obiect a fost colectat, episodul se termină

Robot menajer: Stare & acţiune

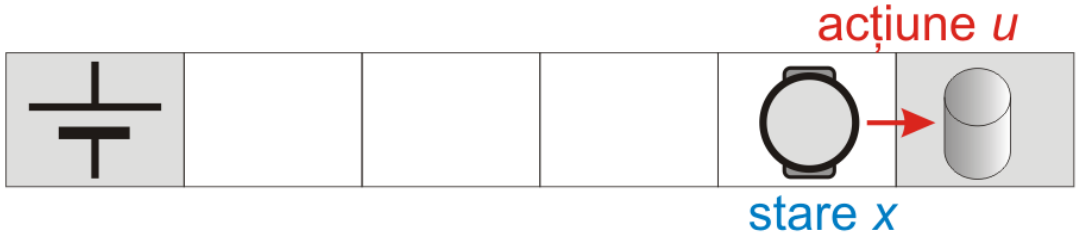

- Robotul se află într-o stare x (căsuţă)
- şi aplică o acţiune u (ex. înaintează la dreapta)

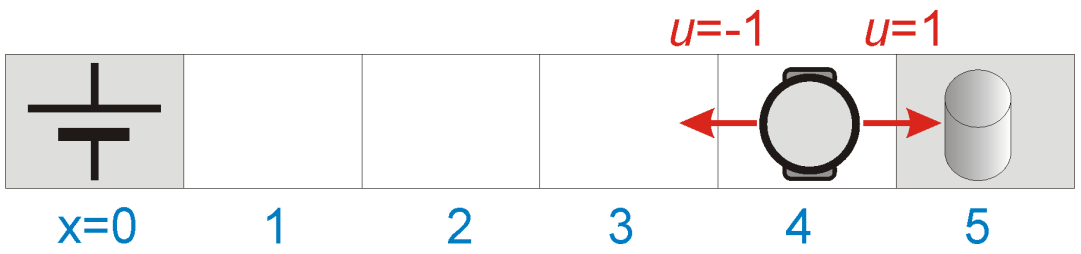

- Spaţiul stărilor $X = \{0, 1, 2, 3, 4, 5\}$
- Spaţiul acţiunilor $U = \{-1, 1\} = \{\text{stânga, dreapta}\}$

Robot menajer: Tranziţie şi recompensă

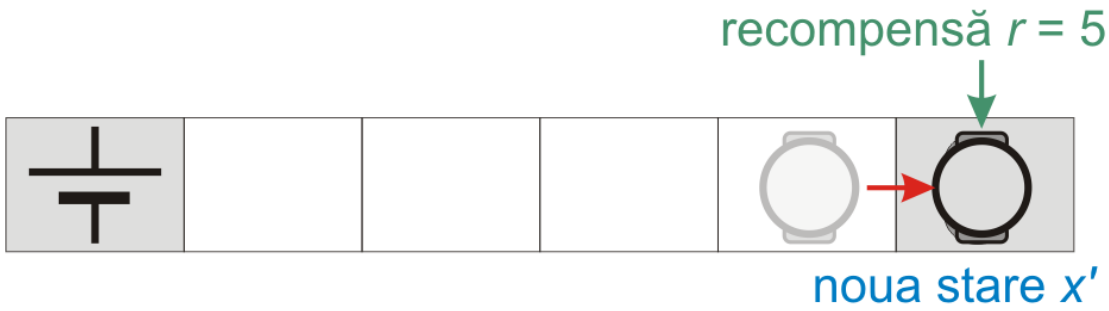

- Robotul atinge o nouă stare x'
- şi primeşte o recompensă r = calitatea tranziţiei (aici, $+5$ pentru colectarea gunoiului)

Robot menajer: Funcţii de tranziţie & recompensă

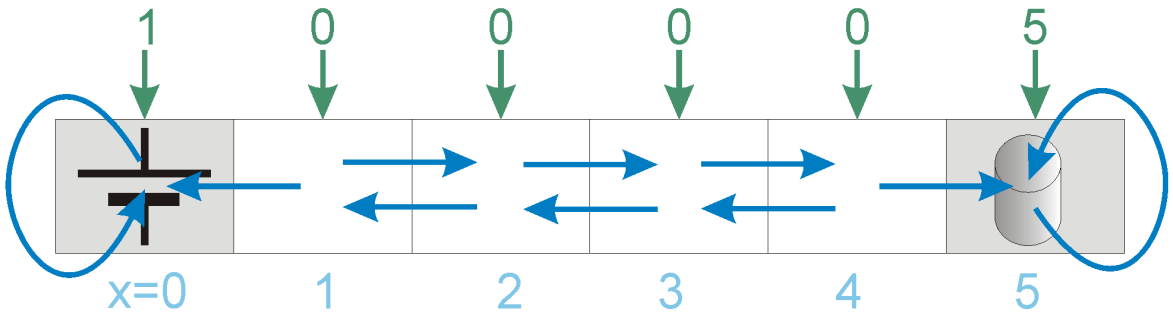

- Funcţia de tranziţie (comportamentul sistemului):

$$x' = f(x,u) = \begin{cases} x & \text{dacă } x \text{ terminal (0 sau 5)} \\ x+u & \text{altfel} \end{cases}$$

- Funcţia de recompensă (performanţa imediată):

$$r = \rho(x,u) = \begin{cases} 1 & \text{dacă } x = 1 \text{ şi } u = -1 \text{ (baterie)} \\ 5 & \text{dacă } x = 4 \text{ şi } u = 1 \text{ (gunoi)} \\ 0 & \text{altfel} \end{cases}$$

- **De notat:** Stările terminale nu pot fi părăsite şi nu sunt recompensate!

O notă asupra recompensei

- De fapt, recompensa depinde de **tranziţie** $r = \tilde{\rho}(x, u, x')$
- Dar x' determinat de (x, u) şi poate fi înlocuit în formulă:

$$\tilde{\rho}(x, u, x') = \tilde{\rho}(x, u, f(x, u)) = \rho(x, u)$$

$$r = \rho(x, u) = \begin{cases} 1 & \text{dacă } x = 1 \text{ şi } u = -1 \text{ (baterie)} \\ 5 & \text{dacă } x = 4 \text{ şi } u = 1 \text{ (gunoi)} \\ 0 & \text{altfel} \end{cases}$$

Proces de decizie Markov, cazul determinist

Proces de decizie Markov

Format din:

1. Spaţiul stărilor X
2. Spaţiul acţiunilor U
3. Funcţia de tranziţie $x' = f(x, u), \quad f : X \times U \to X$
4. Funcţia de recompensă $r = \rho(x, u), \quad \rho : X \times U \to \mathbb{R}$

Lege de control

- Legea de control h: funcţie din x în u (reacţie de la stare)

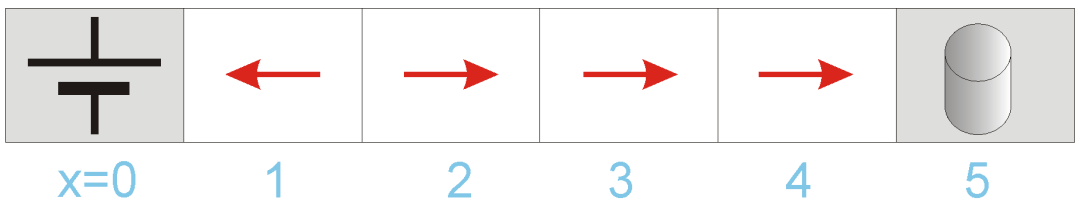

Exemplu: $h(0) = *$ (stare terminală, acţiunea este irelevantă), $h(1) = -1$, $h(2) = 1$, $h(3) = 1$, $h(4) = 1$, $h(5) = *$

Robot menajer: Return

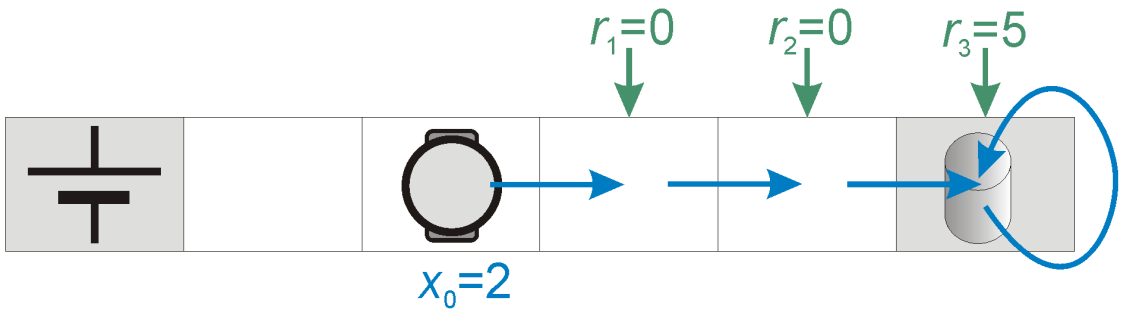

Luăm h care merge întotdeauna la dreapta

$$R^h(2) = \gamma^0 r_1 + \gamma^1 r_2 + \gamma^2 r_3 + \gamma^3 0 + \gamma^4 0 + \dots$$
$$= \gamma^2 \cdot 5$$

Fiindcă x_3 terminală, toate recompensele ulterioare sunt 0

Obiectiv

Găseşte h care maximizează returnul:

$$R^h(x_0) = \sum_{k=0}^{\infty} \gamma^k r_{k+1} = \sum_{k=0}^{\infty} \gamma^k \rho(x_k, h(x_k))$$

din orice x_0

Factor de discount $\gamma \in [0, 1)$:

- induce un “pseudo-orizont” pentru optimizare
- mărgineşte suma infinită
- reprezintă incertitudinea crescândă despre viitor
- ajută convergenţa algoritmilor

De notat: Există şi alte tipuri de return!

Alegerea factorului de discount

Pentru a alege γ, **compromis** între:

1. Calitatea pe termen lung a soluţiei (γ mare)
2. "Simplitatea" problemei (γ mic)

În practică, γ suficient de mare pentru a nu ignora recompense importante de-a lungul traiectoriilor sistemului

Exemplu: Alegerea γ pentru un sistem simplu

Răspunsul unui sistem liniar de ordinul 1:

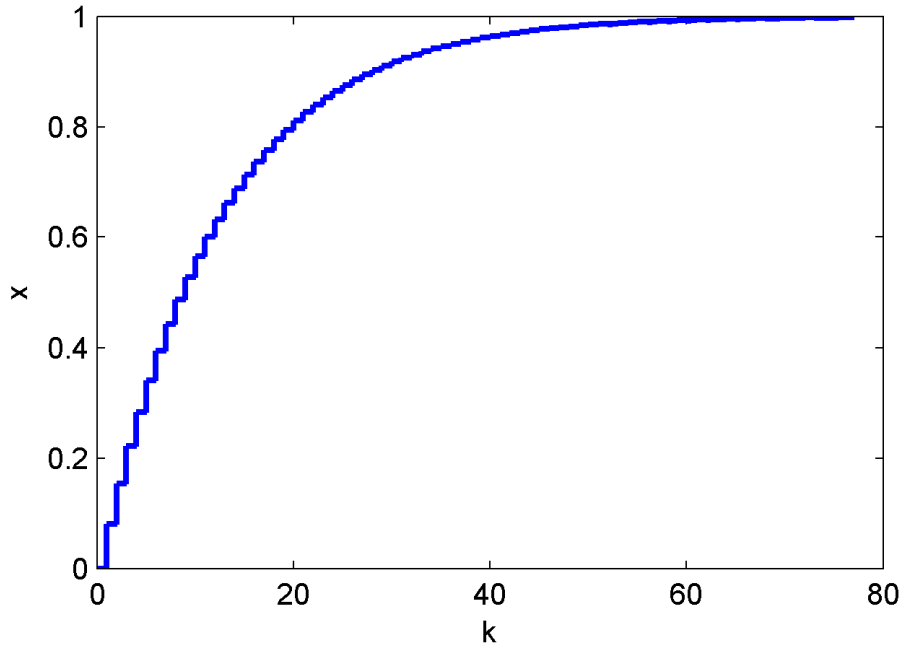

Valoarea γ pentru ca recompensele la intrarea în regim staţionar să fie vizibile din starea iniţială?

Soluţie: Alegerea γ pentru un sistem simplu

Pentru $k \approx 60$, γ^k să nu fie prea mic, de ex.

$$\gamma^{60} \geq 0.05$$

$$\gamma \geq 0.05^{1/60} \approx 0.9513$$

γ^k pentru $\gamma = 0.96$:

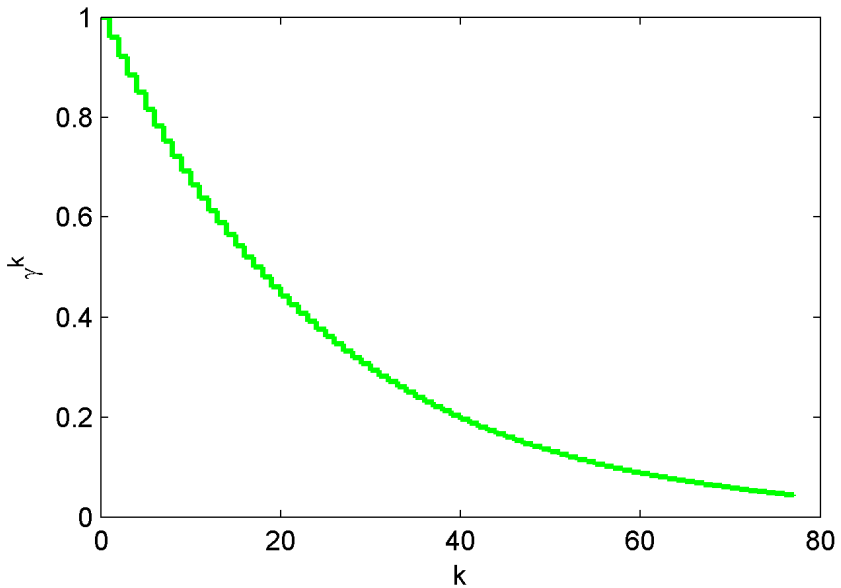

Variabile aleatoare discrete

- O variabilă discretă x poate lua n valori, în setul $X = \{x_1, x_2, \ldots, x_n\}$.
- Fiecare valoare este asociată cu o probabilitate $p(x_1), p(x_2), \ldots, p(x_n)$, unde $p(x_i) \in [0, 1]$, $\sum_i p(x_i) = 1$. Funcţia $p : X \to [0, 1]$ se numeşte **funcţia de masă de probabilitate** (probability mass function, PMF).

Exemplu: Valoarea unui zar este o variabilă aleatoare discretă, cu $n = 6$ valori posibile, $x_1 = 1, \ldots, x_6 = 6$. Pentru un zar corect, $p(x_i) = \frac{1}{6}, \forall i = 1, \ldots, 6$

De notat: n poate să crească la infinit; descrierea matematică rămâne validă

Valoarea aşteptată (expectanţa)

- Media valorilor, ponderată de probabilităţi; valoarea "aşteptată" a priori, dată fiind distribuţia de probabilitate:

$$\mathrm{E}\{x\} = \sum_{x \in X} p(x)x$$

Exemplu: Pentru un zar corect, expectanţa este

$$\mathrm{E}\{x\} = \frac{1}{6}1 + \frac{1}{6}2 + \ldots + \frac{1}{6}6 = 7/2$$

- O **funcţie** cu o variabilă aleatoare ca argument, $g : X \to \mathbb{R}$ este la rândul ei o variabilă aleatoare, cu expectanţa:

$$\mathrm{E}\{g(x)\} = \sum_{x \in X} p(x)g(x)$$

Exemplu: Dacă feţele 1-4 câştigă 1\$, iar feţele 5-6, 10\$,

$$\mathrm{E}\{x\} = \frac{1}{6}1 + \frac{1}{6}1 + \frac{1}{6}1 + \frac{1}{6}1 + \frac{1}{6}10 + \frac{1}{6}10 = 4\$$$

Independenţă

Variabilele aleatoare x, y sunt independente dacă probabilitatea vectorului $z = (x, y)$ este $p_z(z) = p_x(x) \cdot p_y(y)$, unde p_z, p_x, p_y sunt PMFurile celor trei variabile (conceptul se extinde la oricâte variabile)

Exemple:

- Valorile unui zar aruncat la momente diferite de timp sunt independente. Printre altele, probabilitatea de a obţine 6 este independentă de câte valori 6 au fost obţinute la paşii anteriori
- Valorile temperaturii în două zile consecutive nu sunt independente! Sistemul este dinamic (are inerţie), valorile curente depind de cele anterioare

Cazul stohastic

- Starea nu mai evoluează deterministic, ci **stohastic**

- Ex. robotul menajer “alunecă” şi:
  - se deplasează în direcţia intenţionată cu proba. 0.8
  - rămâne pe loc cu proba. 0.15
  - se deplasează în direcţia opusă cu proba. 0.05

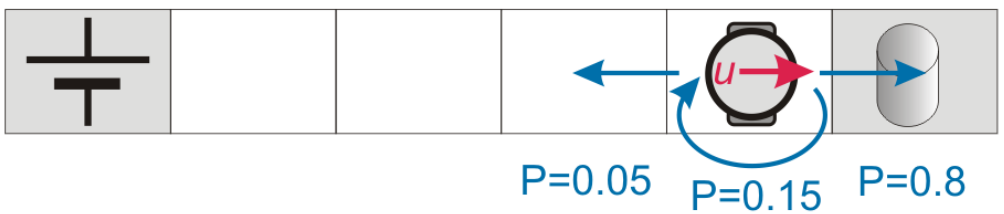

Robot menajer stohastic: Funcţia de tranziţie

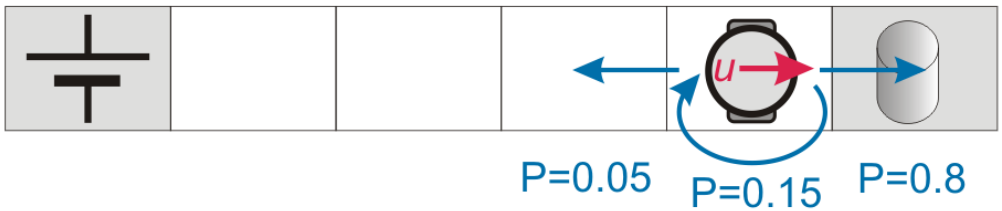

$\tilde{f}(x, u, x') =$ **probabilitatea** de a ajunge în x'
după ce u a fost aplicată în x

$$\tilde{f}(x, u, x') = \begin{cases} 1 & \text{dacă } x \text{ terminal, } x' = x \\ 0.8 & \text{dacă } x \text{ neterminal, } x' = x + u \\ 0.15 & \text{dacă } x \text{ neterminal, } x' = x \\ 0.05 & \text{dacă } x \text{ neterminal, } x' = x - u \\ 0 & \text{altfel} \end{cases}$$

Robot menajer stohastic: Funcţia de recompensă

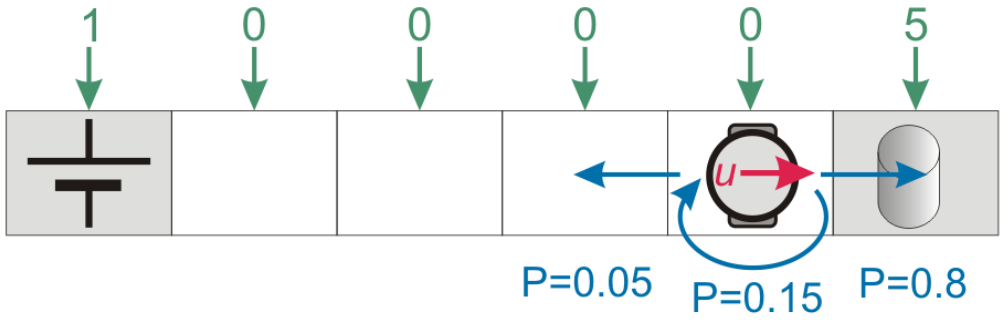

- Tranziţia nu mai este complet determinată de (x, u) $\Rightarrow$ starea următoare x' trebuie inclusă explicit
- $\tilde{\rho}(x, u, x') =$ recompensa asociată atingerii x' ca urmare a acţiunii u în x
- Pentru robotul menajer:

$$\tilde{\rho}(x, u, x') = \begin{cases} 5 & \text{dacă } x \neq 5 \text{ şi } x' = 5 \\ 1 & \text{dacă } x \neq 0 \text{ şi } x' = 0 \\ 0 & \text{altfel} \end{cases}$$

Proces de decizie Markov: cazul stohastic

Proces de decizie Markov

1. Spaţiul stărilor X
2. Spaţiul acţiunilor U
3. Funcţia de tranziţie $\tilde{f}(x, u, x')$, $\quad \tilde{f} : X \times U \times X \to [0, 1]$
4. Funcţia de recompensă $\tilde{\rho}(x, u, x')$, $\quad \tilde{\rho} : X \times U \times X \to \mathbb{R}$

Obiectiv în cazul stohastic

Găseşte h care maximizează returnul aşteptat:

$$R^h(x_0) = \mathrm{E}_{x_1,x_2,\ldots}\left\{\sum_{k=0}^{\infty}\gamma^k\tilde{\rho}(x_k, h(x_k), x_{k+1})\right\}$$

din orice x_0

De notat:

- legea de control $h(x)$ are aceeaşi structură
- factorul de discount γ are aceeaşi semnificaţie

Exemplu: Înlocuirea unei maşini

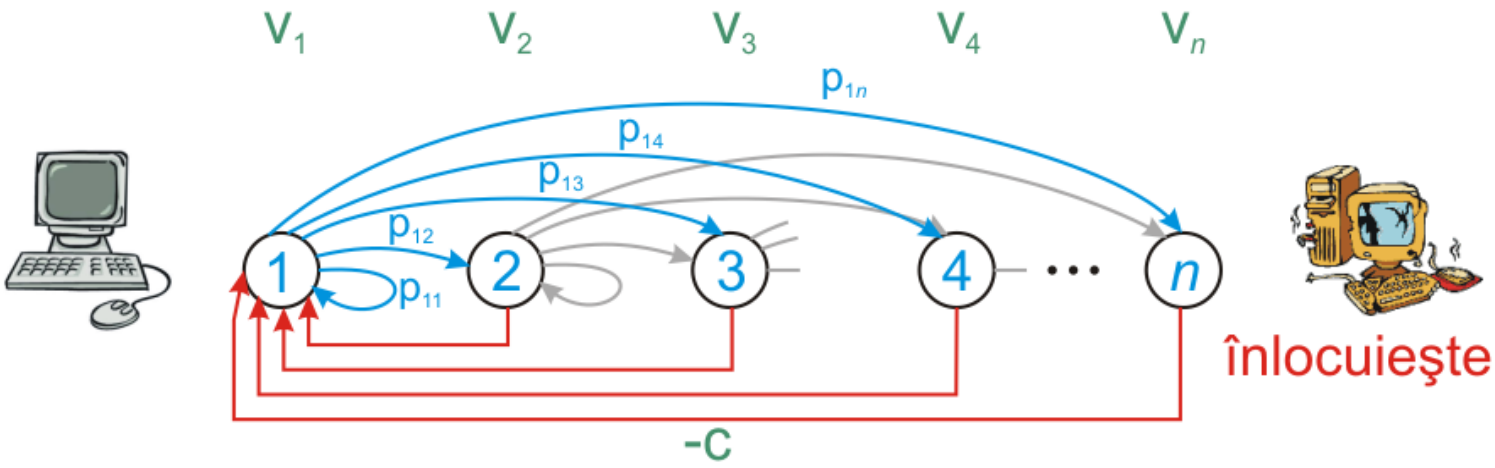

- Maşină de producţie cu n stări diferite = grad de uzură
  1=stare perfectă, n=complet degradată
- Produce valoarea v_i operând în starea i
- Uzură stohastică: starea i trece în $j > i$ cu proba. p_{ij}, rămâne în i cu $p_{ii} = 1 - p_{i,i+1} - \ldots - p_{i,n}$
- Maşina poate fi oricând înlocuită (presupunem instantaneu), plătind costul c

Exemplu: Procesul de decizie Markov

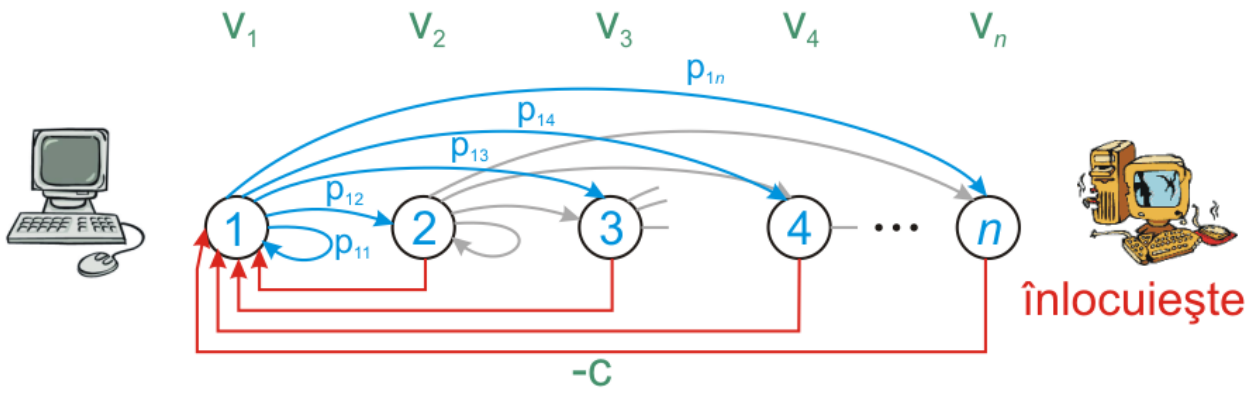

- Spaţiul stărilor $X = \{1, 2, \ldots, n\}$
- Spaţiul acţiunilor $U = \left\{\text{Aşteaptă}, \text{Înlocuieşte}\right\}$
  (en. Wait, Replace)

Exemplu: Procesul de decizie Markov (continuare)

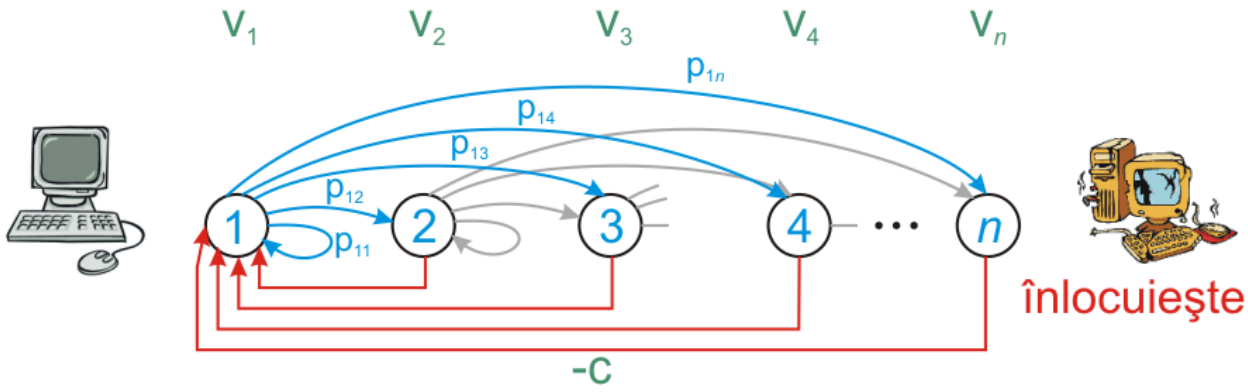

- Funcţia de tranziţie:

$$\tilde{f}(x = i, u, x' = j) = \begin{cases} p_{ij} & \text{dacă } u = \text{A şi } i \leq j \\ 1 & \text{dacă } u = \text{I şi } j = 1 \\ 0 & \text{în orice altă situaţie} \end{cases}$$

- Funcţia de recompensă:

$$\tilde{\rho}(x = i, u, x' = j) = \begin{cases} v_i & \text{dacă } u = \text{A} \\ -c + v_1 & \text{dacă } u = \text{I} \end{cases}$$

Înlocuirea unei maşini: motivare

Cadrul RL oferă o
lege de decizie optimală care
maximizează valoarea pe termen lung a maşinii

$$R^h(x_0) = \mathrm{E}_{x_1,x_2,\ldots}\left\{\sum_{k=0}^{\infty}\gamma^k\tilde{\rho}(x_k, h(x_k), x_{k+1})\right\}$$

Terminologie engleză

învăţarea prin recompensă	= reinforcement learning, RL
stare	= state
acţiune	= action
recompensă	= reward
funcţie de tranziţie	= transition function
funcţie de recompensă	= reward function
proces de decizie Markov	= Markov decision process
lege de control	= policy
return	= return
factor de discount	= discount factor
variabilă aleatoare	= random variable
funcţie de masă de probabilitate	= probability mass function
valoarea aşteptată	= expected value

Bibliografie

Material obligatoriu: slide-urile pentru cursuri

- D. Bertsekas, Dynamic Programming and Optimal Control, vol. 2, Athena Scientific, 2012.
- R. Sutton, A. Barto, Reinforcement Learning: An Introduction, ed. 2, 2018.
- L. Buşoniu, Reinforcement learning and dynamic programming for control, 2012 (lecture notes).

Logistică

Notare:

- 50% examen
- 10% teste curs
- 30% laboratoare Matlab
- 20% laboratoare deep RL in Python

Regulament laboratoare:

- lab Matlab **obligatorii pentru participarea la examen**
- soluţie = raport PDF + cod: max 10p predată la timp, max 5p dacă întârzie
- soluţiile trebuie validate prin discuţii la colocviu
- orice laborator copiat $\Rightarrow$ recontractare

Website, contact

`http://busoniu.net/teaching/ci2023`

Email: `lucian@busoniu.net`

Info

- Material de curs (prezentări)
- Laboratoare
- Program
- etc.

Test

Test